

ZALECENIE KOMISJI (UE) 2023/499**z dnia 1 marca 2023 r.****w sprawie Kodeksu postępowania dotyczącego zarządzania aktywami intelektualnymi w celu waloryzacji wiedzy w europejskiej przestrzeni badawczej**

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Skuteczne zarządzanie aktywami intelektualnymi ma zasadnicze znaczenie dla przyspieszenia wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań oraz opracowywania nowych technologii, produktów i usług z myślą o sprostaniu najpilniejszym wyzwaniom społecznym, takim jak zapewnienie sprawiedliwej ekologicznej i cyfrowej transformacji zgodnie z celem przewidzianym w Nowym europejskim planie na rzecz innowacji ⁽¹⁾, jednocześnie nadal mając na uwadze otwartą strategiczną autonomię Unii w zakresie badań naukowych i innowacji.
- (2) Około 20 % światowych osiągnięć naukowych i technologicznych jest dokonywanych w Unii ⁽²⁾. Innowacyjne przedsiębiorstwa intensywnie wykorzystujące wiedzę, których rozwój w znacznym stopniu zależy od wartości niematerialnych i prawnych, w ciągu ostatnich dwóch dekad zmieniły swoje podejście do kontroli aktywów intelektualnych, o czym świadczy gwałtowny wzrost inwestycji w Unii w „produkty stanowiące własność intelektualną” wynoszący 87 % ⁽³⁾. Ponadto wykorzystanie możliwości w zakresie badań naukowych i innowacji poprzez skuteczne zarządzanie aktywami intelektualnymi i zwiększenie współpracy między przemysłem a środowiskiem akademickim przyczyni się do poprawy wyników sektorów, w których inwestycje w badania i rozwój zmniejszyły się w ostatnich latach, w szczególności sektorów, które najbardziej odczuły skutki kryzysu związanego z COVID-19, takich jak sektor lotniczy i kosmiczny oraz obronny, motoryzacyjny i chemiczny.
- (3) Oprócz formalnych praw własności intelektualnej (takich jak patenty lub prawa autorskie) zasadnicze znaczenie ma uwzględnienie innych rodzajów aktywów intelektualnych, takich jak publikacje, dane, wiedza fachowa uzyskana przez podmioty działające w sferze badań naukowych i innowacji, aby zwiększyć możliwości tworzenia wartości i innowacje społeczne. Aktywa intelektualne stanowią główny element waloryzacji wiedzy pod kątem rezultatów uzyskanych w ramach programu „Horyzont Europa” ⁽⁴⁾ i innych programów finansowania unijnego finansowanych za pomocą takich instrumentów jak polityka spójności ⁽⁵⁾, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności ⁽⁶⁾ czy fundusz innowacyjny ⁽⁷⁾.
- (4) Celem strategii zarządzania aktywami intelektualnymi jest utworzenie portfela wartościowych aktywów intelektualnych, którymi można zarządzać w sposób strategiczny z myślą o wykorzystaniu ich poprzez wiele ścieżek tworzenia wartości, w szczególności przy ubieganiu się o finansowanie badań naukowych, zachęcaniu do współpracy badawczej i jej nawiązywaniu, wykorzystywaniu możliwości komercyjnych przez udzielanie licencji, sprzedaż lub tworzenie przedsięwzięć. Stworzenie środowiska, w którym praktyki zarządzania aktywami intelektualnymi są jasno określone, przekazywane i realizowane, jest pierwszym krokiem do ułatwienia ich waloryzacji w ekosystemie badań naukowych i innowacji.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Nowy europejski plan na rzecz innowacji (COM(2022) 332 final).

⁽²⁾ Sprawozdanie na temat osiągnięć UE w dziedzinie nauki, badań i innowacji w 2022 r.

⁽³⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Pełne wykorzystanie potencjału innowacyjnego UE – Plan działania w zakresie własności intelektualnej wspierający odbudowę i odporność UE (COM(2020) 760 final).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

⁽⁵⁾ Nowa polityka spójności (europa.eu).

⁽⁶⁾ Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (ec.europa.eu).

⁽⁷⁾ Fundusz innowacyjny (europa.eu).

- (5) Wspólne działania badawcze są dla partnerów idealnym środowiskiem do łączenia wiedzy i pomysłów oraz wspólnego opracowywania nowych technologii, produktów i usług. Takie projekty oparte na współpracy stanowią jednak wyzwanie, ponieważ uczestniczą w nich różni partnerzy, tacy jak uniwersytety, organizacje badawcze, społeczności lokalne, przedsiębiorstwa, w tym małe albo średnie przedsiębiorstwa (MŚP), organizacje pozarządowe (NGO) i partnerzy społeczni, z odmiennych środowisk kulturowych, mający różne doświadczenie zawodowe, motywacje i interesy – od czysto badawczych po wykorzystanie komercyjne ⁽⁸⁾.
- (6) Podmioty działające w sferze badań naukowych i innowacji mogą napotykać wyzwania w zakresie skutecznego zarządzania swoimi aktywami intelektualnymi ze względu na trudności w określeniu najodpowiedniejszych środków kontrolowania swoich aktywów, znalezieniu właściwych rynków i angażowaniu partnerów biznesowych. Ponadto wprowadzenie rezultatów badań na rynek może być uciążliwe z uwagi na różne rozumienie ich wartości, a także asymetrię informacji i pozycji negocjacyjnych.
- (7) Współpraca międzynarodowa jest głównym aspektem badań naukowych i innowacji; nauka i technologia są jednak również głównym obiektem napięć geopolitycznych w zmieniającym się środowisku globalnym ⁽⁹⁾. Inne zmiany, takie jak przejście na system otwartej nauki w celu udoskonalenia badań, o czym przypomniano w konkluzjach Rady w sprawie oceny badań naukowych i wdrażania otwartej nauki ⁽¹⁰⁾, oraz przejście na otwarte podejście do innowacji, stanowią zarówno możliwości, jak i wyzwania w zmieniającym się ekosystemie badań naukowych i innowacji. Zmiany te powinny zapewnić doskonałość i oddziaływanie unijnych inwestycji w badania naukowe i innowacje, a jednocześnie chronić interesy Unii. W tym kontekście główne podmioty uczestniczące w europejskich projektach dotyczących badań naukowych i innowacji wyraziły potrzebę lepszego zrozumienia zarządzania strategicznego, kontrolowania (w tym ochrony), upowszechniania, przeniesienia własności/udzielania licencji oraz wykorzystywania rezultatów badań ⁽¹¹⁾.
- (8) Zgodnie z programem polityki w zakresie europejskiej przestrzeni badawczej (EPB) ⁽¹²⁾, który obejmuje działanie polegające na „Udoskonaleniu wskazówek UE dotyczących lepszego waloryzacji wiedzy”, Komisja przedstawia niniejsze zalecenie w sprawie Kodeksu postępowania dotyczącego zarządzania aktywami intelektualnymi w celu wykonania zalecenia Rady (UE) 2022/2415 ⁽¹³⁾. Wezwanie do przedstawienia niniejszego zalecenia określono w komunikacie Komisji w sprawie nowej europejskiej przestrzeni badawczej na rzecz badań naukowych i innowacji ⁽¹⁴⁾ oraz w konkluzjach Rady z dnia 26 listopada 2021 r. w sprawie zarządzania europejską przestrzenią badawczą oraz paktu na rzecz badań naukowych i innowacji w Europie ⁽¹⁵⁾. Ponadto w Planie działania UE w zakresie własności intelektualnej ⁽¹⁶⁾ uznano, że prawidłowe zarządzanie własnością intelektualną jest potrzebne do wspierania waloryzacji i wdrażania rezultatów badań i rozwoju w Europie, a także konieczność poprawy wykorzystania rezultatów badań naukowych i innowacji oraz dostępu do nich i ich udostępniania poprzez usprawnienie zarządzania aktywami intelektualnymi.
- (9) Niniejsze zalecenie odzwierciedla nowe kierunki wyznaczone w zaleceniu Rady (UE) 2022/2415, ponieważ jego zakres obejmuje szersze pojęcie aktywów intelektualnych w kontekście badań naukowych i innowacji. Ma ono na celu przezwyciężenie fragmentacji ekosystemu innowacji w Unii i propagowanie spójności innowacji, jak określono w Nowym europejskim planie na rzecz innowacji.

⁽⁸⁾ Wykorzystywanie innowacji poprzez współpracę: wyzwania i możliwości związane z własnością intelektualną, przed którymi stoją MŚP w kontekście projektów badawczych opartych na współpracy finansowanych przez UE (lesi.org).

⁽⁹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Globalne podejście do badań naukowych i innowacji. Strategia Europy na rzecz współpracy międzynarodowej w zmieniającym się świecie (COM(2021) 252 final).

⁽¹⁰⁾ Konkluzje Rady w sprawie oceny badań naukowych i wdrażania otwartej nauki.

⁽¹¹⁾ Wykorzystywanie innowacji poprzez współpracę: wyzwania i możliwości związane z własnością intelektualną, przed którymi stoją MŚP w kontekście projektów badawczych opartych na współpracy finansowanych przez UE (lesi.org).

⁽¹²⁾ Program polityki w zakresie europejskiej przestrzeni badawczej (europa.eu).

⁽¹³⁾ Zalecenie Rady (UE) 2022/2415 z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie zasad przewodnich w odniesieniu do waloryzacji wiedzy (Dz.U. L 317 z 9.12.2022, s. 141).

⁽¹⁴⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Nowa europejska przestrzeń badawcza na rzecz badań naukowych i innowacji (COM(2020) 628 final).

⁽¹⁵⁾ Przyszłe zarządzanie Europejską Przestrzenią Badawczą (EPB) – Konkluzje Rady.

⁽¹⁶⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Pełne wykorzystanie potencjału innowacyjnego UE – Plan działania w zakresie własności intelektualnej wspierający odbudowę i odporność UE (COM(2020) 760 final).

- (10) Podmioty działające w sferze badań naukowych i innowacji należy zachęcać do stosowania strategicznego podejścia do poszczególnych etapów zarządzania aktywami intelektualnymi oraz do podejmowania wyzwań związanych z odpowiednią kontrolą i wystarczającym wykorzystaniem aktywów intelektualnych. Należy ponadto zachęcać do strategicznej wymiany wiedzy jako solidnej podstawy współpracy. Należy uwzględnić również możliwości rynkowe wynikające z otwartych innowacji oraz znaczenie otwartości badań naukowych odzwierciedlone w ostatecznym porozumieniu w sprawie reformy oceny badań naukowych ⁽¹⁷⁾.
- (11) Do stosowania niniejszego zalecenia należy zachęcać wszystkie kategorie podmiotów zaangażowanych w badania naukowe i innowacje, takie jak pośrednicy, pojedynczy badacze, innowatorzy i ich zespoły oraz organizacje, w tym uniwersytety, publiczne i prywatne organizacje zajmujące się badaniami naukowymi i innowacjami, przedsiębiorstwa każdej wielkości, infrastruktury badawcze i technologiczne, administracje publiczne i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Niniejsze zalecenie należy stosować zgodnie z wszelkimi odpowiednimi przepisami na poziomie krajowym lub regionalnym oraz na poziomie Unii. Chociaż części niniejszego zalecenia są sformułowane w odniesieniu do poziomu organizacji, ich zakres ma zasadnicze znaczenie również dla ukierunkowania pojedynczych badaczy, innowatorów i ich zespołów w zarządzaniu strategicznym aktywami intelektualnymi powstałymi w ramach ich projektów,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE:

1. DEFINICJE

Do celów niniejszego zalecenia stosuje się następujące definicje:

- 1) własność intelektualna oznacza rezultat działalności intelektualnej, który kwalifikuje się do ochrony prawnej i obejmuje wynalazki, dzieła literackie i artystyczne, symbole, nazwy, obrazy i wzory;
- 2) prawa własności intelektualnej obejmują patenty, znaki towarowe, wzory, prawa autorskie i prawa pokrewne, oznaczenia geograficzne i prawa do ochrony odmian roślin, a także zasady ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa;
- 3) aktywa intelektualne oznaczają wszelkie rezultaty lub produkty powstałe w wyniku jakiegokolwiek działalności w zakresie badań naukowych i innowacji (takie jak prawa własności intelektualnej, dane, wiedza fachowa, prototypy, procesy, praktyki, technologie, oprogramowanie);
- 4) otwarta nauka oznacza podejście do procesu naukowego oparte na otwartej współpracy, narzędziach i rozpowszechnianiu wiedzy, jak określono w art. 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 ⁽¹⁸⁾;
- 5) otwarte innowacje oznaczają podejście polegające na otwarciu procesu innowacji poza organizację;
- 6) otwarty dostęp oznacza zapewniany nieodpłatnie użytkownikom końcowym dostęp do danych badawczych, w tym publikacji naukowych, zgodnie z art. 14 ust. 1 lit. a) i art. 39 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2021/695;
- 7) zarządzanie aktywami intelektualnymi oznacza zbiór procesów strategicznych dotyczących postępowania z aktywami intelektualnymi na wszystkich etapach ich życia, od stworzenia do wprowadzenia na rynek, w tym: identyfikację potencjalnych aktywów stworzonych lub nabytych, ocenę korzyści technicznych, prawnych i rynkowych wynikających z potencjalnego aktywa, podjęcie decyzji w sprawie dostępnych form ochrony, określenie strategii marketingowej i strategii transferu technologii, identyfikację najlepszych partnerów do zarządzania tymi aktywami – zgodnie z celem biznesowym i polityką odpowiedzialności społecznej organizacji.

2. USTANOWIENIE STRATEGII SKUTECZNEGO ZARZĄDZANIA AKTYWAMI INTELEKTUALNYMI

2.1. Zaleca się określenie i przyjęcie strategicznych praktyk zarządzania aktywami intelektualnymi poprzez:

- 8) zapewnienie istnienia na poziomie organizacji strategii obejmującej tworzenie wszystkich rodzajów aktywów intelektualnych (w tym danych, wiedzy fachowej, norm), zarządzanie nimi i ich wykorzystanie zgodnie z misją organizacji oraz uwzględniania w działalności w zakresie badań naukowych i innowacji praktyk otwartej nauki i otwartych innowacji;

⁽¹⁷⁾ Porozumieniu w sprawie reformy oceny badań naukowych z dnia 20 lipca 2022 r.

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

- 9) dostosowanie poszczególnych elementów strategii do odpowiednich działań i partnerów oraz jej publiczne udostępnienie;
- 10) zapewnienie, aby w strategii uwzględniono w szczególności:
 - a) cały cykl życia badań naukowych i waloryzacji, gdy tylko budżet na działalność w zakresie badań naukowych i innowacji zostanie zaplanowany; jaki rodzaj aktywów wiedzy powstanie w wyniku tego procesu, jakie są przewidywane możliwości wykorzystania i w jaki sposób wzmacniają one lub uzupełniają istniejący portfel zarządzany przez organizację;
 - b) kwestie zrównoważonego rozwoju, etyki i włączenia społecznego oraz promowanie rozpowszechniania wiedzy i (ponownego) wykorzystania rezultatów w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych i społecznych przy jednoczesnym poszanowaniu norm etycznych i praw człowieka oraz wspieraniu realizacji celów zrównoważonego rozwoju ⁽¹⁹⁾, jak również celów Zielonego Ładu;
 - c) wycenę własności intelektualnej;
 - d) tworzenie przedsiębiorstw typu spin-off i start-up;
 - e) sytuacje istnienia współwłasności;
 - f) ewentualne konflikty interesów;
 - g) analitykę biznesową w celu oceny pozycji konkurencyjnej organizacji w krajobrazie aktywów intelektualnych w danej dziedzinie działalności w zakresie badań naukowych i innowacji;
 - h) skuteczne strategie w zakresie własności intelektualnej na rzecz rozwoju biznesu;
- 11) ustanowienie szczegółowej procedury należytej staranności w odniesieniu do wszystkich aktywów intelektualnych powstałych w organizacji;
- 12) ustanowienie jasnych i przejrzystych procedur i procesów decyzyjnych dotyczących zarządzania aktywami intelektualnymi (na przykład określenie środków i obowiązków biura transferu wiedzy/technologii);
- 13) zapewnienie odpowiedniego poziomu zawodowej wiedzy fachowej na temat zarządzania aktywami intelektualnymi poprzez inwestowanie w budowanie zdolności, podnoszenie świadomości, szkolenie i kształcenie, zatrudnienie i mobilność oraz zwracanie się o wsparcie do specjalistów zewnętrznych;
- 14) wskazanie zachęt dla badaczy, wynalazców, specjalistów ds. transferu wiedzy i technologii oraz kierowników badań (takich jak rozwój kariery) do stosowania strategii zarządzania aktywami intelektualnymi obowiązującej w organizacji;
- 15) zapewnienie sprawiedliwego i równego podziału wartości powstałej w ramach działalności w zakresie badań naukowych i innowacji od etapu początkowego (na przykład poprzez uznanie kariery) do etapu końcowego (na przykład poprzez podział opłat licencyjnych) z uwzględnieniem wpływu uzyskanego w wyniku tej działalności;
- 16) określenie oczekiwanego wpływu działalności w zakresie badań naukowych i innowacji z wykorzystaniem poszczególnych wymiarów: środowiskowego, technologicznego, ekonomicznego, społecznego, politycznego i zdrowotnego;
- 17) udzielanie niezbędnego wsparcia przy wdrażaniu polityki zarządzania aktywami intelektualnymi za pomocą odpowiednich narzędzi i instrumentów, w tym monitorowania wyników na podstawie uzgodnionych mierników (na przykład przy użyciu sprawozdań na temat mierników dotyczących transferu wiedzy publikowanych przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej ⁽²⁰⁾); stosowanie jakościowych i ilościowych mierników, które są skonkretyzowane, mierzalne, osiągalne, realne, terminowe (ang. „specific, measurable, achievable and attributable, relevant, timely” = SMART);
- 18) zwiększenie świadomości na temat dostępnych programów finansowania dotyczących zarządzania aktywami intelektualnymi i korzystanie z nich, w tym na poziomie krajowym lub unijnym;
- 19) zapewnienie i zbadanie niezbędnych zasobów i źródeł finansowania na potrzeby dojrzewiania aktywów intelektualnych powstałych w ramach działalności w zakresie badań naukowych i innowacji poprzez udział w programach takich jak weryfikacja poprawności projektu ERBN ⁽²¹⁾ i „Transformacja” EIC ⁽²²⁾;

⁽¹⁹⁾ 17 CELÓW | Zrównoważony rozwój (un.org).

⁽²⁰⁾ Mierniki dotyczące transferu wiedzy – w kierunku ogólnoeuropejskiego zbioru zharmonizowanych wskaźników.

⁽²¹⁾ Weryfikacja poprawności projektu | ERBN: Europejska Rada ds. Badań Naukowych (europa.eu).

⁽²²⁾ „Transformacja” EIC (europa.eu).

- 20) dokonywanie okresowych przeglądów strategii zarządzania aktywami intelektualnymi polegających na:
- uczestnictwie w sprawozdawczości na poziomie europejskim dotyczącej transferu wiedzy i działalności związanej z zarządzaniem aktywami intelektualnymi za pomocą ankiet i platform wymiany najlepszych praktyk ⁽²³⁾;
 - określeniu dynamicznego modelu biznesowego z uwzględnieniem skutków dla aktywów intelektualnych w przypadku powstających nowych technologii.

2.2. Zachęca się do zarządzania aktywami intelektualnymi w sposób umożliwiający praktykowanie otwartej nauki i stosowanie otwartych innowacji. W tym kontekście zaleca się:

- 21) przeanalizowanie korzyści wynikających z praktykowania otwartej nauki i stosowania otwartych innowacji na poszczególnych etapach cyklu życia badań naukowych po przeprowadzeniu oceny, czy rezultaty powinny być w pierwszej kolejności chronione za pomocą praw własności intelektualnej oraz zapewnienie, aby wszystkie potencjalne bariery dla udostępniania rezultatów badań naukowych zostały poddane szczegółowej ocenie, zwłaszcza przy rozważaniu możliwości zawarcia umowy o współpracy, transferze i umowy licencyjnej ze stronami trzecimi;
- 22) sprawdzenie wszelkich obowiązujących wymogów finansowych, instytucjonalnych i prawnych umożliwiających otwarty dostęp do rezultatów badań naukowych ⁽²⁴⁾ oraz, gdy tylko jest to możliwe, zapewnienie otwartego dostępu do rezultatów badań naukowych, jednocześnie mając na uwadze następujące kwestie w odniesieniu do:
- publikacji: zapewnienie natychmiastowego otwartego dostępu do publikacji naukowych na podstawie otwartych licencji, w szczególności w przypadku gdy publikacje te są rezultatem badań naukowych finansowanych ze środków publicznych;
 - danych:
 - stosowanie zasad FAIR (ang. „findable”, „accessible”, „interoperable”, „reusable”) ⁽²⁵⁾ w celu zapewnienia, aby dane będące rezultatem procesu naukowego były „możliwe do znalezienia”, „dostępne”, „interoperacyjne” i „możliwe do ponownego wykorzystania”, co zwiększy ponowne wykorzystywanie i odtwarzalność rezultatów badań;
 - analizowanie warunków wykorzystywanego każdego zbioru danych. Jeżeli warunki te nie są jasne lub nie udzielono zgody, traktowanie takiego zbioru jako informacji objętych klauzulą „wszelkie prawa zastrzeżone”;
 - rozważenie zapewnienia otwartego dostępu do danych, gdy nie mają zastosowania prawnie uzasadnione interesy lub ograniczenia;
 - zachęcanie badaczy do korzystania z zaufanych repozytoriów ⁽²⁶⁾, takich jak repozytoria certyfikowane, dyscyplinarne lub dziedziczne, powszechnie stosowane, uznane na szczeblu międzynarodowym i zatwierdzone przez społeczność badawczo-innowacyjną;
 - uwzględnienie, że w pewnych sytuacjach dane można uznać za wiedzę fachową (która może być chroniona tajemnicą handlową);
 - bazy danych:
 - sprawdzenie, czy wykorzystywane dane lub baza danych są chronione prawem autorskim lub prawem *sui generis* do bazy danych lub tajemnicą handlową;
 - zapewnienie otwartego dostępu do danych lub baz danych powstałych w wyniku procesu naukowego, gdy nie mają zastosowania prawnie uzasadnione interesy lub ograniczenia prawne (np. prawa własności intelektualnej stron trzecich);
 - oprogramowania: zwracanie uwagi użytkowników oprogramowania na informację o prawach autorskich oraz nawiązywanie do warunków udzielania licencji podczas rozpowszechniania oprogramowania. Jeżeli jest to zgodne z ogólną strategią waloryzacji, rozważenie udostępnienia kodu źródłowego jako otwartego źródła, biorąc pod uwagę różne licencje otwarte;
- 23) ustanowienie strategii publikacji i wykorzystywania na wczesnym etapie procesu, aby umożliwić publikację przy jednoczesnej ochronie informacji poufnych i potencjalnych zgłoszeń patentowych dokonywanych przez partnerów prywatnych, dotyczących wspólnej działalności badawczej;
- 24) angażowanie się w otwarte współtworzenie pomysłów na projekty przez przemysł i środowisko akademickie w celu dalszego dostosowania potrzeb i wyzwań naukowych oraz przemysłowych;

⁽²³⁾ Na przykład unijnej platformy waloryzacji wiedzy.

⁽²⁴⁾ Na przykład beneficjenci programu „Horyzont Europa” są zobowiązani do zapewnienia natychmiastowego otwartego dostępu do publikacji naukowych za pośrednictwem repozytoriów i na podstawie otwartych licencji, a szczególowe zasady dotyczące otwartego dostępu określono w załączniku 5 do wzoru umowy o udzielenie dotacji. Rozporządzenie (UE) 2021/695 ustanawiające program „Horyzont Europa”.

⁽²⁵⁾ Zasady FAIR – GO FAIR (go-fair.org).

⁽²⁶⁾ Takich jak Platforma rezultatów programu „Horyzont 2020” i „Horyzont Europa” poświęcona projektom finansowanym w ramach tych programów.

- 25) uczestniczenie w otwartych platformach innowacji, które oferują możliwości otwartych, przedkonkurencyjnych partnerstw publiczno-prywatnych na rzecz współpracy międzysektorowej i wymiany wiedzy;
- 26) ustanowienie sprawiedliwych i elastycznych modeli dzielenia się i kompensacji dla partnerów w ramach otwartych partnerstw innowacyjnych przed rozpoczęciem współpracy.

2.3. Zaleca się inwestowanie w kształcenie, szkolenie i podnoszenie świadomości przez:

- 27) ustanowienie mapowania i promowania istniejących narzędzi i materiałów edukacyjnych oraz opracowanie kilku rodzajów narzędzi edukacyjnych dostosowanych do grupy docelowej w celu wypełnienia luk (np. zasobów online, podręczników, broszur, seminariów, testów samooceny, narzędzi wizualnych, schematów blokowych dotyczących procesów, bibliotek szablonów) i udostępnienie wszystkich materiałów na jednej platformie w organizacji;
- 28) podnoszenie świadomości na temat całego zakresu aktywów intelektualnych i ich potencjalnego wykorzystania w portfelach w celu wsparcia konkurencyjności organizacji oraz zwiększenia jej możliwości rynkowych;
- 29) wspieranie zrozumienia w kwestii komplementarności otwartej nauki i otwartych innowacji z ochroną własności intelektualnej, gdy odpowiednio zarządza się aktywami intelektualnymi;
- 30) organizowanie regularnych sesji i szkoleń podnoszących świadomość, w szczególności poświęconych:
 - a) korzyściom płynącym z ustanowienia strategii zarządzania aktywami intelektualnymi, która ma służyć wspieraniu badań naukowych i otwartych innowacji, oraz zagrożeniom wynikającym z braku takiej strategii;
 - b) identyfikacji aktywów intelektualnych w organizacji;
 - c) sukcesom w zakresie efektywnego zarządzania aktywami intelektualnymi oraz studiom przypadków dostosowanym do grupy docelowej;
 - d) przedsiębiorczości, rozwojowi ścieżek biznesowych umożliwiających dotarcie innowacji na rynek, wykorzystaniu własności intelektualnej do przyciągania inwestycji i dostępu do finansowania oraz budowaniu zespołów tworzących przedsiębiorstwa typu start-up i spin-off;
 - e) budowaniu umiejętności negocjowania i zawierania umów o współpracy, strukturze umów licencyjnych oraz monitorowaniu i zarządzaniu długoterminowymi relacjami między licencjodawcą a licencjobiorcami (w tym monitorowaniu wyników i możliwości egzekwowania);
 - f) korzystaniu z baz danych dotyczących praw własności intelektualnej;
 - g) niezabezpieczonym aktywom intelektualnym oraz sposobom wykorzystania takich instrumentów jak umowa o zachowaniu poufności oraz ochrona własności intelektualnej;
 - h) istnieniu różnych systemów ochrony własności intelektualnej (przykładowo w odniesieniu do zakresu ochrony i podziału własności) w państwach trzecich;
 - i) istnieniu innych krajowych lub regionalnych przepisów (np. przepisów dotyczących konkurencji oraz, w stosownych przypadkach, zasad pomocy państwa), które mogą mieć wpływ na porozumienia w sprawie badań naukowych i innowacji;
 - j) egzekwowaniu praw własności intelektualnej oraz unikaniu naruszania praw własności intelektualnej stron trzecich;
- 31) uwzględnienie, w przypadku uniwersytetów i innych publicznych organizacji badawczych, zwłaszcza kształcenia i szkolenia w zakresie:
 - a) zarządzania aktywami intelektualnymi w programach, w tym programach nauczania, dla profesorów, badaczy i studentów, z uwzględnieniem różnych dziedzin badawczych ich działalności (np. kierunku zarządzanie, nauki, technologii, inżynierii, matematyki, prawa, sztuki), zgodnie z kompetencjami kluczowymi związanymi z aktywami intelektualnymi w ramach uczenia się przez całe życie;
 - b) aktywów intelektualnych w kontekście waloryzacji wiedzy ze szczególnym uwzględnieniem szerszej interpretacji aktywów intelektualnych;
 - c) zrozumienia roli prawa autorskiego w kontekście nauczania w przypadku profesorów, badaczy i studentów;
 - d) identyfikowania i rozumienia sytuacji konfliktu interesów;

- 32) zachęcanie do uczestnictwa w odpowiednich sieciach kontaktów ekspertów, które mogą pomóc w podnoszeniu świadomości w zakresie własności intelektualnej (takich jak ambasadorzy europejskiego Punktu Informacyjnego IP ⁽²⁷⁾, Europejska Sieć Przedsiębiorczości ⁽²⁸⁾, ośrodki informacji patentowej ⁽²⁹⁾) oraz rozważenie możliwości zwrócenia się o wsparcie w ramach istniejących usług doradczych w zakresie zarządzania aktywami intelektualnymi, oferowanych na poziomie krajowym i unijnym (np. przez europejski Punkt Informacyjny IP ⁽³⁰⁾ oraz krajowe urzędy własności intelektualnej).

3. ZARZĄDZANIE AKTYWAMI INTELEKTUALNYMI WE WSPÓLNYCH DZIAŁANIACH W ZAKRESIE BADAŃ NAUKOWYCH I INNOWACJI

3.1. Zaleca się jak najwcześniejsze wyjaśnienie kwestii własności aktywów intelektualnych przez:

- 33) jak najwcześniejsze określenie jasnych przepisów dotyczących własności na poziomie organizacji w celu skutecznej identyfikacji, przekazywania i wykorzystania aktywów intelektualnych, w tym procedury rozwiązywania konfliktów;
- 34) zapewnienie dobrego zrozumienia przez uczestników specyficznych dla danego programu zasad dotyczących własności i dostępu w kontekście działań w zakresie badań naukowych i innowacji finansowanych ze środków publicznych;
- 35) uzgodnienie z partnerami na wczesnym etapie kwestii własnościowych, w tym praw dostępu i użytkowania (przykładowo do celów badawczych, edukacyjnych lub wykorzystania komercyjnego), istniejącej wiedzy, rezultatów i odpowiednich aktywów intelektualnych stron trzecich (przykładowo w celu ułatwienia inwestycji i innych ustaleń finansowych);
- 36) przed rozpoczęciem projektu przygotowanie wykazu służącego określeniu wszystkich rezultatów w ramach istniejącej wiedzy, w tym własności intelektualnej, oraz odpowiednich informacji pobocznych należących do każdego z partnerów, które mają być wykorzystane w trakcie danego projektu, oraz w razie potrzeby aktualizowanie tego wykazu. W trakcie trwania projektu śledzenie wygenerowanych rezultatów oraz informacji o ich przewidywanym właścicielu. Na zakończenie projektu przygotowanie „Wykazu właścicieli rezultatów”, w którym wskazane są wszystkie wygenerowane rezultaty i określona jest ścieżka ich wykorzystania;
- 37) rozważenie, podczas przygotowań do współpracy z partnerami, wykorzystania istniejących zestawów narzędzi, w tym wzorcowych porozumień ustanawiających konsorcjum, w których uwzględniono specyfikę danego projektu i wzięto pod uwagę ograniczone zasoby niektórych podmiotów biorących udział w negocjacjach, takich jak MŚP lub przedsiębiorstwa typu start-up;
- 38) zapewnienie, aby w przypadku gdy własność intelektualna jest przedmiotem współwłasności, opracowano umowę o współwłasności i zarządzaniu lub umowę o współwłasności i podziale przychodów;
- 39) wprowadzenie wytycznych skierowanych do partnerów w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania rezultatów, w przypadku gdy partnerzy mają różne możliwości dotarcia do rynku;
- 40) rozważenie, w przypadku gdy rezultaty wspólnej działalności badawczej są współwłasnością publicznej organizacji badawczej i uczestnika z sektora przemysłu, umożliwienia publicznej organizacji badawczej udzielania licencji stronom trzecim (takim jak przedsiębiorstwa typu start-up), jeżeli uczestnik z sektora przemysłu nie wykorzystuje rezultatów w okresie wcześniej uzgodnionym przez współwłaścicieli;
- 41) w przypadku gdy projekty są w przeważającej mierze finansowane ze środków publicznych:
- a) przyznanie własności rezultatów uczestniczącej publicznej organizacji badawczej oraz przyznanie preferencyjnych praw dostępu do wyników uczestnikom z sektora przemysłu. Zakres praw dostępu powinien być proporcjonalny do wkładu przemysłu. Jeżeli rezultat stanowi ulepszenie w stosunku do istniejącej wiedzy stanowiącej własność intelektualną wprowadzonej przez uczestnika z sektora przemysłu, rozważenie przyznania nieograniczonego dostępu do danego rezultatu uczestnikowi z sektora przemysłu za uczciwą i rozsądną opłatą, proporcjonalną do jego wkładu;
- b) zapewnienie, aby aktywami intelektualnymi powstałymi w ramach działań w zakresie badań naukowych i innowacji finansowanych ze środków publicznych zarządzano w taki sposób, by korzyści społeczno-gospodarcze związane z ich waloryzacją stanowiły korzyść dla Unii;

⁽²⁷⁾ Europa – zespół ambasadorów (europa.eu).

⁽²⁸⁾ Europejska Sieć Przedsiębiorczości (europa.eu).

⁽²⁹⁾ EPO – ośrodki informacji patentowej.

⁽³⁰⁾ Europejski Punkt Informacyjny IP (europa.eu).

- c) umożliwienie udzielania licencji niewyłącznych na sprawliwych i rozsądnych warunkach podmiotom prawnym, które potrzebują danych rezultatów w celu zaradzenia niebezpieczeństwu publicznemu, oraz zobowiązanie się do szybkiego i szerokiego wykorzystania powstałych produktów i usług na sprawliwych i rozsądnych warunkach, w przypadku niebezpieczeństwa publicznego (np. w dziedzinie bezpieczeństwa publicznego, zdrowia publicznego lub porządku publicznego) oraz gdy projekt jest specjalnie finansowany w celu zaradzenia niebezpieczeństwu publicznemu.

3.2. Zaleca się ustalenie jasnych warunków współpracy przez:

- 42) określenie potencjału rezultatów projektów w zakresie badań naukowych i innowacji pod względem dotarcia na rynek od samego początku oraz omówienie możliwości przyznania uczestnikom opcji negocjowania licencji do przyszłych rezultatów projektów;
- 43) zapewnienie istnienia w organizacji jasnych ram współpracy i umów, w tym stosownych zasad dotyczących aktywów intelektualnych;
- 44) ustanowienie, w odniesieniu do wspólnej działalności badawczej, jasnego porozumienia o współpracy, służącego w szczególności określeniu zakresu współpracy, strategii waloryzacji, upowszechniania i wykorzystywania rezultatów (takiego jak udzielanie licencji lub przekazywanie rezultatów, tworzenie przedsiębiorstw typu spin-off) oraz strategii zarządzania aktywami intelektualnymi obejmującej cykl życia projektu i późniejszy okres. Wspomniane porozumienie powinno zawierać procedurę przewidującą powiadamianie wszystkich partnerów o osiągnięciu rezultatów i możliwości ich ochrony (na przykład za pomocą patentów);
- 45) zapewnienie, aby wszyscy partnerzy zadeklarowali obciążenia związane z ich istniejącą wiedzą (w tym związane z własnością intelektualną, takie jak prawa stron trzecich lub otwarte oprogramowania z licencjami ograniczającymi konkurencję);
- 46) zapewnienie pełnego uwzględnienia różnic w przepisach prawa, w przypadkach gdy we współpracy uczestniczą partnerzy z różnych krajów, a w szczególności:
- ocena, w jaki sposób różnice te mogą wpłynąć na oczekiwania dotyczące waloryzacji, upowszechniania i wykorzystywania, oraz odpowiednie włączenie niezbędnych klauzul do wspomnianego porozumienia;
 - rozważenie zapewnienia ram doradztwa w zakresie rozwiązywania sporów, aby pomóc partnerom w polubowym rozwiązywaniu sporów;
- 47) przewidzenie roli mediatorów (takich jak eksperci w różnych środowiskach społeczno-kulturowych), by pomóc partnerom z różnym przygotowaniem w ich międzynarodowej współpracy;
- 48) rozważenie konkretnych środków w celu uniknięcia niewłaściwego wykorzystania lub upublicznienia bez zgody udostępnionych informacji przez omówienie i zawarcie umowy o zachowaniu poufności przed udostępnieniem wszelkich informacji, w razie potrzeby, partnerom projektu, jak również omówienie i ustalenie niezbędnych wymogów dotyczących ochrony tajemnicy handlowej, jeżeli dąży się do uzyskania takiej ochrony;
- 49) stworzenie, w odniesieniu do wspólnej współpracy przemysłu i środowiska akademickiego, warunków dla efektywnej współpracy między partnerami od samego początku, na przykład przez ułatwianie tworzenia sieci kontaktów oraz organizowanie wymian i możliwości wizyt.

4. OD STWORZENIA AKTYWÓW INTELEKTUALNYCH PO RYNEK

4.1. Zaleca się znalezienie odpowiednich środków kontroli przez:

- 50) przygotowanie dokładnej analizy ryzyka związanego z aktywami intelektualnymi, w tym analizy swobody działania⁽³¹⁾ w celu określenia elementów krytycznych, w przypadkach gdy ma zostać opracowana, zatwierdzona i wprowadzona na rynek technologia;
- 51) wewnętrzne inwestowanie w niezbędne umiejętności i profile w celu określenia odpowiednich środków kontroli aktywów intelektualnych (przykładowo specjalistów od prawa własności intelektualnej w celu wsparcia przy składaniu wniosków dotyczących praw własności intelektualnej) oraz zwracanie się o wsparcie do specjalistów zewnętrznych;

⁽³¹⁾ Analiza swobody działania służy zapewnieniu, by komercyjna produkcja, wprowadzenie na rynek i wykorzystanie nowego produktu, procesu lub nowej usługi nie naruszała lub nie naruszała praw własności intelektualnej innych stron.

- 52) określenie, czy konieczna jest ochrona za pośrednictwem praw własności intelektualnej lub inny rodzaj ochrony oraz rozważenie możliwości udostępnienia rezultatów w ramach otwartego dostępu, przy jednoczesnej ocenie poszczególnych środków kontroli;
- 53) zapoznanie się z lokalnymi przepisami, w tym przepisami krajowymi i odpowiednimi orzeczeniami sądowymi, oraz z zakresem przyznanej ochrony, przed wejściem na nowy rynek;
- 54) przeprowadzenie odpowiedniej wyceny własności intelektualnej oraz procesów należytej staranności przed przekazaniem lub udzieleniem licencji na dany składnik aktywów.

4.2. W zakresie przeprowadzania wyceny własności intelektualnej zaleca się następujące działania:

- 55) określenie celów wyceny na podstawie poszczególnych rodzajów wartości (wartości organizacyjnej, kulturowej, ekonomicznej, środowiskowej, społecznej);
- 56) określenie, przed przeprowadzeniem wyceny własności intelektualnej, celu operacji wyceny, ponieważ pomoże to w wyborze odpowiedniej metody zgodnie z normami międzynarodowymi, które różnią się pod względem celu, zakresu lub podejścia:
 - a) podejście ukierunkowane na jakość pozwoli uzyskać analizę opisową lub wynik dla celów zarządczych, z myślą o wsparciu procesu decyzyjnego lub przekazaniu informacji o znaczeniu danej własności intelektualnej;
 - b) podejście ukierunkowane na ilość może opierać się na kosztach, rynku i dochodach oraz pozwoli uzyskać obliczenie wartości pieniężnej danej własności intelektualnej w określonym kontekście i w określonym czasie;
- 57) zapewnienie dobrego zrozumienia poszczególnych podejść do określenia wartości innowacji na wczesnym etapie przez członków organizacji odpowiedzialnych za wdrażanie strategii innowacji;
- 58) współpracę z odpowiednimi partnerami w celu określenia wspólnego podejścia dotyczącego wyceny własności intelektualnej powstałej w wyniku wspólnej działalności badawczej;
- 59) wewnętrzne inwestowanie w umiejętności i profile w zakresie wyceny własności intelektualnej (przykładowo specjalistów od prawa własności intelektualnej i wyceny) oraz zwracanie się o wsparcie do specjalistów zewnętrznych;
- 60) przyjęcie otwartego, przejrzystego i niedyskryminacyjnego podejścia w ramach całego procesu wyceny własności intelektualnej.

4.3. Zaleca się ustanowienie praktyk monitorowania, przekazywania i udzielania licencji przez:

- 61) określenie odpowiednich zainteresowanych stron, które będą zaangażowane w upowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów, w tym w stosownych przypadkach ewentualnych użytkowników, oraz odpowiednie zaangażowanie ich w negocjacje;
- 62) rozważenie zaangażowania się we wspólne mechanizmy licencyjne, takie jak zasoby patentowe oraz izby rozliczeniowe;
- 63) określenie nowo wydanych patentów i nowo opublikowanych zgłoszeń patentowych należących do stron trzecich w drodze monitorowania patentów w trakcie trwania projektu, w celu ograniczenia ewentualnych naruszeń i zapewnienia wartości każdego przyszłego patentu powstałego w wyniku realizacji projektu;
- 64) określenie potencjalnych patentów uzupełniających i negocjowanie porozumień o licencjonowaniu wzajemnym w celu zwiększenia wartości opracowanej technologii dla potencjalnych inwestorów i licencjobiorców będących stronami trzecimi;
- 65) zobowiązanie się do stosowania zrównoważonych, odpowiedzialnych społecznie praktyk udzielania licencji;

- 66) rozważenie, w stosownych przypadkach, możliwości przyznania partnerom wynikającego z umowy prawa do priorytetowego zawarcia transakcji biznesowej z podmiotem prawnym (prawo odmowy) lub ograniczonej czasowo licencji niewyłącznej na korzystanie z własności intelektualnej wytworzonej w trakcie projektu oraz uwzględnienie wszelkich obowiązujących przepisów dotyczących finansowania, w kontekście wspólnych działań przemysłu i środowiska akademickiego;
- 67) określenie ryzyka związanego z odpowiedzialnością za rozwój produktów i wprowadzanie do obrotu oraz uwzględnienie go w negocjacjach dotyczących umów licencyjnych.

Sporządzono w Brukseli dnia 1 marca 2023 r.

W imieniu Komisji
Mariya GABRIEL
Członek Komisji
